

ven waren of zouden zijn, werd weinig aandacht besteed. Dat zinde Seyss-Inquart niet. Toen begin juli uit Berlijn een grote hoeveelheid reportages en afbeeldingen arriveerde waaruit bleek dat de Russen, alvorens Lemberg te verlaten, talloze politieke gevangenen doodgeschoten hadden, deelde een van de naaste medewerkers van *Generalkommissar* Schmidt op de persconferentie van 10 juli mee¹ dat alle bladen verplicht waren, een week lang op de voorpagina berichten en foto's op te nemen over 'de ongelofelijke gruweldaden en de verschrikkelijke sociale toestanden in de Sowjet-Unie . . . Er zal', zo vernamen alle hoofdredacties,

'een speciale controledienst worden ingesteld om na te gaan of de bladen deze opdracht stipt uitvoeren. De Rijkscommissaris wenst er geen twijfel over te laten bestaan dat bladen die blijkbaar in oppositie staan, zeer streng gestraft zullen worden. Opgelegde boetes zullen minstens f 5 000 bedragen. In bijzondere gevallen kunnen bladen opgeheven worden en kan de verantwoordelijke hoofdredacteur gestraft worden.'²



Beziet men de illegale pers als geheel, dan moet men constateren dat de reactie die zich op de 22ste juni spontaan bij de brede massa voorgedaan had ('Hitler gaat in de Sowjet-Unie zijn ondergang tegemoet'), er lang niet algemeen in naar voren kwam. *Vrij Nederland* zowel als *Het Parool* waren er van overtuigd dat de Sowjet-Unie verslagen zou worden, maar, schreef *Vrij Nederland*: 'Wij verwachten dat Duitsland, door Rusland te vernietigen, zichzelf in de eerste plaats zal vernietigen en ons daarmee de prachtigste

¹ *De Telegraaf* wekte de ergernis van de bezetter op door op die rode juli een artikel te plaatsen van de Utrechtse hoogleraar dr. L. H. Grondijs die in de eerste wereldoorlog in het Russische leger meegevochten had en nu een lofzang aanhief op de militaire capaciteiten die de Russen *toen* getoond hadden; uiteraard dacht menig lezer: het zal *nu* niet anders zijn. Overneming van dit artikel werd onmiddellijk verboden.

Wij nemen aan dat de bezetter meer te spreken was over een hoofdartikel dat op diezelfde rode juli in het grote katholieke dagblad *De Tijd* verscheen: 'Wie principieel anti-bolsjewistisch is en moet zijn, heeft het te blijven', zo heette het hier, 'en dient met hart en ziel er naar te verlangen en er naar vermogen toe mede te werken dat de bolsjewistische pestilentie van de wereld wordt weggevaagd. Degene die zich opmaakt om dit zuiveringswerk te volbrengen, doet een goed werk.' In hoofdstuk 4 komen wij op *De Tijd* terug.

² Noot voor de redacties no. 577, 11 juli 1941 (DVK, 84 b).